

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 13 listopada 2020 r.

Pozycja 372

POSTANOWIENIE z dnia 29 września 2020 r. Sygn. akt Ts 121/18

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Justyn Piskorski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej M.F. w sprawie zgodności:

art. 635 w związku z art. 626 § 1 i art. 627 w związku z art. 616 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1749, ze zm.) w zakresie, w jakim przepisy te „pozbawiają stronę prawa do przyznania kosztów zastępstwa procesowego (kosztów ustanowienia pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego) za postępowanie odwoławcze – apelacyjne, w przypadku sporządzenia i wniesienia przez ustanowionego z wyboru pełnomocnika zasadnego środka odwoławczego, w sytuacji, gdy pełnomocnik nie brał udziału w rozprawie odwoławczej, a tym samym pozbawiają stronę wnoszącą środek odwoławczy i wygrywającą, co do zasady postępowanie przed [s]ądem drugiej instancji prawa zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie odwoławcze pomimo wniesienia przez pełnomocnika zasadnego środka odwoławczego z uwagi na fakt, iż wnoszący środek odwoławczy pełnomocnik nie uczestniczył w rozprawie odwoławczej, albowiem jego udział nie był obowiązkowy” z art. 2 w związku z art. 32 ust. 1 w związku z art. 42 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 i w związku z art. 77 ust. 1 i art. 176 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej, wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 9 sierpnia 2018 r. (data nadania), M.F. (dalej: skarżąca), reprezentowana przez adwokata ustanowionego pełnomocnikiem z wyboru, wystąpiła z żądaniem przytoczonym na tle następującego stanu faktycznego.

Wyrokiem z 9 czerwca 2016 r. (sygn. akt [...]) Sąd Rejonowy w K. Wydział XIV Karny (dalej: Sąd Rejonowy), w sprawie, w której skarżąca występowała w charakterze jednego z trzech oskarżycieli posiłkowych, uznał oskarżoną za winną popełnienia zarzucanych

jej czynów, w tym m.in. działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej poprzez wprowadzenie skarżącej w błąd co do zamiaru i możliwości wywiązania się z umowy przewozu stwierdzonej fakturą VAT, tj. o przestępstwo z art. 286 § 1 w związku z art. 12 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (obecnie: Dz. U. z 2019 r. poz. 1950, ze zm.; dalej: k.k.).

Za popełnienie tego przestępstwa Sąd Rejonowy wymierzył oskarżonej karę wskazaną w komparycji orzeczenia i jednocześnie, na podstawie art. 627 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (obecnie: Dz. U. z 2020 r. poz. 30, ze zm.; dalej: k.p.k.), zasądził od niej koszty zastępstwa procesowego, w tym na rzecz skarżącej (720 zł). Apelację od tego wyroku wywiódł m.in. pełnomocnik skarżącej – zażądał zmiany zaskarżonego wyroku poprzez orzeczenie obowiązku naprawienia szkody. Wniósł także o zasądzenie na rzecz skarżącej kwoty 63 zł tytułem kosztów sądowych i 1270 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego oraz kosztów procesu (tj. kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych) za postępowanie przed sądem drugiej instancji. Wyrokiem z 8 lutego 2018 r. (sygn. akt [...]) Sąd Okręgowy w K. IV Wydział Karny Odwoławczy (dalej: Sąd Okręgowy) zmienił zaskarżony wyrok, uwzględnivszy zarzuty sformułowane w apelacji. W ustnych motywach wyroku wyjaśnił jednocześnie, że wniosek skarżącej o zwrot kosztów zastępstwa adwokackiego nie może zostać uwzględniony, ponieważ jej pełnomocnik nie stawił się na rozprawę, a także dlatego, że koszt sporządzenia apelacji wlicza się do kosztów postępowania przed sądem pierwszej instancji.

Pismem z 8 marca 2018 r., sporządzonym i podpisanym przez pełnomocnika, skarżąca wniosła o pisemne uzasadnienie powyższego orzeczenia, a także o jego uzupełnienie przez zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania przed sądem drugiej instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W kolejnym piśmie, z 28 marca 2018 r., argumentowała, że sporządzenie apelacji nie jest rozliczane w ramach wynagrodzenia za postępowanie przed sądem pierwszej instancji, gdyż kończy się ono wraz z wydaniem orzeczenia. Dodała, że nie jest możliwe „milczące wydanie przez sąd rozstrzygnięcia” i dlatego, aby umożliwić stronie złożenie zażalenia, konieczne jest merytoryczne rozstrzygnięcie wniosku. Zarządzeniem sędziego Sądu Okręgowego z 11 maja 2018 r. pismo to zostało zakwalifikowane jako zażalenie na rozstrzygnięcie w sprawie wniosku pełnomocnika skarżącej o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego na rzecz skarżącej w postępowaniu odwoławczym. Postanowieniem z 21 czerwca 2018 r. (sygn. akt [...]) Sąd Okręgowy utrzymał w mocy rozstrzygnięcie w sprawie kosztów zawarte w wyroku Sądu Okręgowego z 8 lutego 2018 r.

Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 17 stycznia 2019 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącej 22 stycznia 2019 r.) skarżącą wezwano do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez wskazanie, które jej wolności lub prawa wyrażone w art. 45 ust. 1 Konstytucji – i w jaki sposób – zostały naruszone przez zakwestionowane w skardze przepisy. Skarżąca została także zobowiązana do doręczenia pełnomocnictwa szczególnego do sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej oraz do reprezentowania jej w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym.

W piśmie procesowym złożonym w Trybunale 28 stycznia 2019 r. (data nadania) skarżąca odniosła się do zarządzenia.

Zakwestionowane w skardze przepisy, przez to że – jak twierdzi skarżąca – „wadliwie określają reguły ponoszenia kosztów”, są niezgodne przede wszystkim z art. 42 ust. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz wynikającymi z nich prawami do obrony i do prawidłowo określonej procedury sądowej. Zaznacza, że na powyższe prawa składa się m.in. prawo „dochodzenia zwrotu wydatków z tytułu ustanowienia obrońcy lub pełnomocnika w postępowaniu odwoławczym do sporządzenia i wniesienia przez stronę (jej obrońcę lub pełnomocnika) środka odwoławczego, który okazuje się zasadny i powoduje wyeliminowanie z porządku prawnego sprzecznego z prawem wyroku sądu pierwszej instancji”.

Zaskarżone przepisy – jak podnosi skarżąca – są także niezgodne z art. 2 w związku z art. 32 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 77 ust. 1 i art. 176 ust. 1 Konstytucji. Naruszają one bowiem zasadę zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa. Godzą także w zasadę równorzędności stron, gdyż prowadzą do nieuzasadnionego nierównego traktowania osób, „wobec których doszło do wydania sprzecznego z prawem wyroku Sądu pierwszej instancji, albowiem postawione są one przed koniecznością podjęcia obrony (zmuszone są ponieść wydatki na koszty wynagrodzenia pełnomocnika lub obrońcy), z osobami, wobec których wydano wyrok zgodny z obowiązującymi przepisami, które kosztów tych nie muszą ponosić”.

Skarżąca wskazuje również na niezgodność zaskarżonej regulacji z art. 77 ust. 1 Konstytucji. W jej ocenie osoba skazana wadliwym wyrokiem sądu pierwszej instancji (co według niej stanowi nielegalne działanie władzy publicznej) postawiona jest przed koniecznością podjęcia obrony, i z tego tytułu w jej mieniu powstaje szkoda. Mając na uwadze, że art. 77 Konstytucji formułuje zasadę wynagrodzenia szkody wyrządzonej niezgodnym z prawem działaniem organu władzy publicznej, skarżąca uważa, że zaskarżona regulacja postępowania karnego, skutkująca brakiem możliwości zwrotu kosztów wynagrodzenia pełnomocnika w postępowaniu odwoławczym w przypadku wniesienia przez niego zasadnego środka odwoławczego i niewystępowania na rozprawie odwoławczej z uwagi na brak obowiązkowego stawiennictwa, jest sprzeczna z tym wzorcem kontroli. W jej ocenie zaskarżone przepisy są niezgodne także z zasadą dwuinstancyjności postępowania sądowego, gdyż nie zapewniają zwrotu kosztów ustanowienia pełnomocnika do postępowania odwoławczego (tj. do sporządzenia apelacji). Brak prawa do zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za sporządzenie apelacji – jak zarzuciła skarżąca – ogranicza prawo do rozstrzygnięcia sprawy w dwuinstancyjnym postępowaniu.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK), skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Na etapie wstępnej kontroli Trybunał Konstytucyjny bada, czy spełnia ona wymogi formalne, o których mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz w przepisach u.o.t.p.TK.

2. Analizowana skarga konstytucyjna spełnia przesłanki nadania jej dalszego biegu.

2.1. Skargę konstytucyjną sporządził adwokat, który przedłożył stosowne pełnomocnictwo.

2.2. Wyczerpana została przysługująca skarżącej droga prawna, ponieważ postanowienie Sądu Okręgowego w K. IV Wydział Karny Odwoławczy z 21 czerwca 2018 r. (sygn. akt [...]) jest prawomocne i nie przysługują od niego zwyczajne środki zaskarżenia.

2.3. Dochowany został trzymiesięczny termin wniesienia skargi zastrzeżony w art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK, gdyż skarga została złożona w Trybunale 9 sierpnia 2018 r. (data nadania).

2.4. Zakwestionowanym w skardze przepisom skarżąca zarzuciła naruszenie prawa do obrony oraz prawa do sądu w aspekcie prawa do odpowiedniego ukształtowania procedury zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności.

2.5. Skarżąca wskazała, w jaki sposób – jej zdaniem – zakwestionowane w skardze przepisy naruszają powyższe prawa. Zarzuciła bowiem, że pozbawiają one stronę wnoszącą środek odwoławczy zwrotu wydatków wynagrodzenia pełnomocnika w postępowaniu przed sądem drugiej instancji (który porządził i wniósł zasadny środek odwoławczy) w sytuacji, gdy nie uczestniczył on w rozprawie (pomimo tego, że jego obecność na niej nie była obowiązkowa). Ukształtowanie przez ustawodawcę kwestii kosztów postępowania odwoławczego w taki sposób, jak w zakwestionowanych przepisach, może zniechęcać osoby, których prawa zostały naruszone przez wadliwe orzeczenie, do ustanowienia obrońcy lub pełnomocnika. To zaś może mieć wpływ na wynik postępowania, a w skrajnym wypadku może skutkować nierzetelnym procesem i orzeczeniem wyroku naruszającego interes i prawa takiej osoby.

3. W związku z powyższym i zważywszy na to, że sformułowane przez skarżącą zarzuty nie są oczywiście bezzasadne, Trybunał Konstytucyjny – na podstawie art. 61 ust. 2 u.o.t.p.TK – postanowił nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.